

Nikolaj Vasiljevič **Gogol** (Николай Васильевич Гоголь)
(20. 3. 1809 Soročincy /dnes Veliki Soročinci/ na východní Ukrajině v Ruské říši – 21. 2. 1852 Moskva)

Ruský spisovatel, zakladatel směru realismu v ruské literatuře.

Nikolaj Vasiljevič Gogol pocházel ze **statkářské kozácké rodiny** (kozáci byli svobodomyšlní obyvatelé evropského ruského pohraničí). Gogolův otec působil zároveň jako nadšený divadelník. Gogol hrál na jevišti již v dětském věku, byl intelektuálně velmi nadaný: mj. vynikal skvělou pamětí.

V letech 1821 – 1828 Gogol vystudoval **gymnasium** v nedalekém Nižynu. V r. 1825 Gogolův otec zemřel a v nastalé rodinné existenční nejistotě Gogol ještě více přilnul ke své ještě mladé a povahově senzitivní matce. Během svého dětství a dospívání načerpal atmosféru **ruského polovenkova** se všemi jeho odstíny, od mystizující religiozity přes atraktivní folklor až po tragikomickou omezenost.

Během studentských let Gogol-čtenář pronikl do světa **ruské i světové literatury**, tehdy především romantické (autor Alexandr Sergejevič Puškin) a raně realistické. Nedostatky školní výuky doháněl samostudiem a diskusemi s podobně naladěnými vrstevníky. Tehdy začal intenzivně literárně tvořit: vyzkoušel řadu žánrů, ale především v sobě objevil smysl pro **komično**.

V r. **1828** se Gogol přestěhoval do **Petrohradu** a našel si zde místo **řadového úředníka** na jednom z ministerstev; práce byla nudná, ale znamenala pravidelný příjem a Gogol své dojmy i zážitky z kancelářského prostředí posléze satiricky využil ve své literární tvorbě. Nejprve se sice snažil proniknout do divadelního světa, ale marně. Změnil tedy obor a napsal i publikoval povídkový soubor ***Večery na samotě u Dikaňky*** (1831 – 1832): povídky se odehrávají v Gogolově rodném kraji, spojují realistické líčení tamějšího života s romantickými, tajuplnými zápletkami a měly značný čtenářský ohlas; z teprve triadvacetiletého mladíka se rázem stal slibný spisovatel.

Gogol navázal ještě výraznějším úspěchem: **satirickou komedií *Revizor* (1836)**. Zařadila se mezi nejpopulárnější divadelní hry všech dob. Hra se odehrává v typickém ruském maloměstě, prolezlém provinční korupcí, a její až groteskní děj se točí kolem záměny řadového petrohradského úředníka Chlestakova za obávaného revizora. Hra ilustruje gogolovský pojem **smích skrze slzy**: diváci zjišťují, že se vlastně smějí sami sobě a hra nemá žádného kladného hrdinu, takže v ní nemůže dojít k žádné katarzi: Chlestakov, jehož protihráčem je samolibý hejtman, nabízené šance využije a s vymámenými penězi vykutáleně zmizí.

Nemalou část svého tvůrčího života Gogol strávil v cizině: hledal tam posílení svého setrvalě oslabeného zdraví (mj. v českých lázních si léčil chronické zažívací potíže). Obzvláštní význam pro Gogolovu tehdejší literární tvorbu měla Itálie. Především zde psal své nejnáročnější dílo, **román *Mrtvé duše* (1842 – 1846)**. Hlavní postava, nevýznamný úředník Čičikov, je příkladem sociálního typu označovaného jako malý člověk. V časech, kdy se lidské životy všeobecně začínají hodnotit jen podle spekulantského úspěchu, se rozhodne vydobýt si postavení bohatého člověka tím, že po ruském venkově lacino kupuje od statkářů mrtvé nevolníky, kteří však jsou v úředních záznamech stále vykazováni jako živí. Název románu je provokativní oxymoron: podle křesťanské věrouky je totiž lidská duše nesmrtelná. Román je také sarkastickou polemikou s Dantovou Božskou komedií: v ní se putující básník setkává s dušemi zemřelých, aby se přiblížil Bohu, zatímco Čičikov s dušemi kupců; mrtvými dušemi zaživa jsou však i statkáři, jimž nevolníci patří.

Některá díla:

Povídkové soubory **Večery na samotě u Dikaňky** (Вечера на хуторе близ Диканьки / Večera na chutore bliz Dikaňki; 2 svazky; 1831 – 1832), **Petrohradské povídky** (Петербургские повести / Peterburgskije povesti; 30. – 40. léta 19. století; název vytvořen až ex post);

Komedie **Revizor** (Ревизор; 1836; československý film 1932: režie Martin Frič, hrají Vlasta Burian /Chlestakov/, Jaroslav Marvan /hejtman/), **Hráči** (Игроки / Игроки; 1842), **Ženitba** (Женитьба / Женитьба; 1842);

Román **Mrtvé duše** (Мёртвые души / Mjortvyje duši; 1842; 2 svazky; divadelní hra od Michaila Bulgakova, 30. léta 20. století).

https://cs.wikipedia.org/wiki/Nikolaj_Vasiljevi%C4%8D_Gogol